

Lausunto

15.04.2026

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite sisältää ajatuksen korkeakoulujen merkityksestä koko Suomessa. Tämän voisi tuoda julkilausutemmin esiin toteamalla, että: ”Korkeakouluyhteisöt ovat yhteiskunnan uudistumisen tärkein voimavara koko Suomessa”.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteessa todetaan, että korkeakoulutus on saavutettavaa kaikille. Tekstissä on mainittu, että koulutusjärjestelmä antaa eväät korkeakouluopintoihin taustasta ja lähtökohdista riippumatta. Tässä

olisi hyvä tuoda esiin, että koulutusjärjestelmän on pystyttävä tarjoamaan tasa-arvoiset mahdollisuudet edetä korkeakouluopintoihin kaikkialla Suomessa.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tavoite parantaa nuorten mahdollisuuksia aloittaa korkeakouluopintojen suorittaminen suoraan toisen asteen koulutuksen jälkeen ja korkeakoulujen sekä toisen asteen koulutuksen järjestäjien keskinäisen yhteistyön kehittäminen ovat tärkeitä tavoitteita. Tässä yhteydessä olisi syytä nostaa esiin alueellisten osaamiskosysteemien ja monikampusmallien kehittäminen.

Toimenpidesuosituksen mukaan lukiokoulutuksen tarjontaa pyritään lisäämään erityisesti alueilla, joissa sen kysyntä on suurinta. Lisäksi on varmistettava lukiokoulutuksen saatavuus ja lukioverkon riittävä maantieteellinen kattavuus.

Ehdotus laatia periaatteita korkeakoulujen läsnä- ja etäopiskelulle sekä kiinnittää opiskelijoita korkeakoulu yhteisöihin on kannatettava, mutta samalla tulee varmistaa opiskelijoiden mahdollisuus etäopiskeluun. Kiinnittyminen oman alan yhteisöön ei vaadi jatkuvaa läsnäoloa. Opinnoissa kiinnittyminen yhteisöön tapahtuu erityisesti esimerkiksi intensiivijaksoilla ja kenttäkurssien yhteydessä.

Korkeakoulutuksen ja työelämän välisten yhteyksien vahvistaminen ja parantaminen on erittäin keskeinen toimenpide. Tässä oleellista on myös tarkastella koko Suomen työmarkkinoita ja etsiä keinoja tuoda entistä paremmin esille kiinnostavia aloja ja työllistymismahdollisuuksia kaikkialla Suomessa.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite nostaa koulutustasoa ja kasvattaa T&K-henkilöstön määrä koko yhteiskunnassa on erittäin kannatettava. On kuitenkin todettava, että nykytilanteessa TKI-toiminta on varsin keskittynyttä sekä yrityskentän sisällä että alueellisesti: Korkean osaamisen työpaikat ja korkeasti koulutettu työvoima ovat keskittyneet yliopistokaupunkeihin. Yksin Uudenmaan osuus on puolet kansallisista T&K-menoista. Samalla on muistettava, että Suomi on Euroopan unionin maaseutumaisin maa, ja

maaseutualueilla sijaitsee 40 prosenttia maamme yrityksistä (maatilayritykset mukaan lukien). Tavaraviennin hyödykkeistä ja raaka-aineista 68 prosenttia tulee maaseuduilta. Silti maaseutualueille kohdistuu vain viisi prosenttia julkisista T&K-menoista ja vain noin neljä prosenttia TKI-henkilöstöstä työskentelee maaseudulla (Makkonen ym. 2025).

Tämän vuoksi on oleellista, että tavoitteessa olisi huomioitu, miten korkeasti koulutetut kiinnittyvät nykyistä paremmin alueellisiin ja paikallisiin innovaatioekosysteemeihin. Tähän liittyy yleisemmin myös pk-yritysten kyky ja valmiudet osallistua TKI-toimintaan.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tavoite vahvistaa korkeakoulujen TKI-toiminnan laatua ja vaikuttavuutta on erittäin kannatettava. Toimenpiteissä ei kuitenkaan kuvata riittävästi mekanismeja, joiden kautta korkean osaamisen ja tutkimustiedon ajatellaan vaikuttavan yhteiskunnassa. Tiedon soveltamisen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmat olisi syytä nostaa vahvemmin rinnalle tarkasteluun.

Vaikuttavuutta on käsitelty yksinomaan mainitsemalla Suomen Akatemian lippulaivahankkeet ja Business Finlandin veturihankkeet. Kärkihankkeiden rinnalla vaikuttavuutta olisi voitu avata myös pk-yritysten näkökulmasta. Talouden kasvu edellyttää pienten ja keskisuurten yritysten saamista nykyistä vahvemmin mukaan TKI-toimintaan. Pk-yrityksillä on rajalliset resurssit ja välineet osallistua TKI-toimintaan ja hyötyä syntyvästä uudesta tutkimustiedosta. Tämän vuoksi tarvitaan työkaluja ja toimintamalleja, joilla kyetään vahvistamaan vuorovaikutusta ja luomaan yhteistyömalleja myös suoraan pk-yritysten ja TKI-toimijoiden välille.

Toimenpidekohdassa olisi hyvä huomioida, että vuorovaikutuksen ja kumppanuuksien rakentamisessa ovat avainasemassa paikalliset ja alueelliset innovaatioekosysteemit ja niiden toimijat.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite vahvistaa ammattikorkeakoulujen merkitystä T&K-toiminnassa ja yliopistojen painoarvoa tutkimukseen perustuvan uuden tiedon tuottajana on lähtökohtaisesti hyvä. Kuitenkin korkeakoulujen keskinäisen yhteistyön sekä yritys- ja työelämäyhteistyön vahvistumisessa olisi syytä tuoda esiin myös alueellinen ulottuvuus ja vaikuttavuus. Esimerkiksi monet yhteiskunnan kokonaiskestävyyden kannalta keskeiset resurssit sijaitsevat maaseuduilla, jolloin on tärkeää, että T&K-toiminta ja uuden tiedon tuottaminen ovat kytkeytyneet laajasti koko Suomeen sekä alueellisiin ja paikallisiin innovaatioekosysteemeihin.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteissä tulisi tuoda enemmän esiin sitä, että erikoistuminen ja yhteistyö vastaavat koko yhteiskunnan tarpeisiin ja hyödyntävät laajasti koko yhteiskunnan resursseja. Korkeakoulujen yhteistyökäytäntöjen yhdenmukaistaminen tulee nähdä ennemminkin hyvien käytäntöjen oppimisena ja jakamisena. Ammattikorkeakouluissa, yliopistoissa sekä yliopistokeskuksissa kehitettyjä alueellisen ja paikallisen T&K-yhteistyön malleja tulee jakaa ja kehittää edelleen.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Vaikutuspolkujen näkökulmasta on julkisten varojen suuntaamisessa huomioitava, ettei talouden rakenteita uudistava T&K-rahoitus ja TKI-toiminta keskity entistä enemmän yrityskentän sisällä ja alueellisesti. Alueiden erityisluonteen eli paikkaperustaisuuden tunnistaminen edistää TKI-järjestelmän kokonaisvaltaista ja tasapainoista kehittämistä.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulevassa valtionrahoituksessa painottuvat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kokonaisvaltainen laatu ja vaikuttavuus, koulutustason nosto ja T&K-intensiteetin lisääminen. Nämä ovat kannatettavia tavoitteita. Samalla pitää huolehtia siitä, että

rahoitusmalli kannustaa tutkimustoimijoita yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen sekä työelämä- ja yritysysteistyöhön.

On huolehdittava, että julkinen T&K-rahoitus tukee myös pk- ja startup-yritysten TKI-toiminnan edellytyksiä. On myös huomioitava, miten EU-rahoitus tukee TKI-yhteistyötä korkeakoulutoimijoiden ja yritysten kesken ja avaa rahoituspolkuja kohti kotimaista ja eurooppalaista kilpailtua tutkimusrahoitusta.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuosittelujen kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosittelukokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

Kansallisessa TKI-politiikassa on nostettava esiin nykyistä vahvemmin alueellinen näkökulma sekä pyrittävä välttämään paikkasokeutta. Suomalaisen yhteiskunnan maaseutumaisuus on muutosjoustavuutta, kokonaiskestävyyttä ja kilpailukykyä lisäävä tekijä, mikä tulee näkyä tutkimus- ja koulutusjärjestelmän uudistumisessakin. On kyettävä tunnistamaan maaseudun potentiaali ja kytkemään myös maaseutualueiden pk-yritykset nykyistä kiinteämmin osaksi TKI-toimintaa.

Lausunnonantaja TUUMA27 on maaseutupoliittisen kokonaisohjelman 2021–2027 ja maaseutupoliittikan neuvoston MANE:n tehtävien toteuttamista tukeva verkostohanke, joka keskittyy erityisesti osaavan työvoiman, maaseudun palvelurakenteiden ja uudistuvan yrittäjyyden sekä aluetalouden näkökulmiin. TUUMA27-verkostohanketta toteuttaa Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti.

Maaseutupolitiikan Työn ja yrittäjyyden uudet mahdollisuudet
maaseutualueilla -verkosto (TUUMA27-verkosto)